

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Т.В. Швед, асистент

Національний університет харчових технологій

За головними статтями експорту продукції олійно-жирової галузі у 2013 році перше місце належить експорту олії соняшникової – 3,281 млн дол. США, що становить 76,4% від загальної вартості олійно-жирової продукції, що експортується. За обсягами експорту соняшникової олії галузь вийшла на перше місце в світі і поставляє її до 90 країн. У 2013-2014 МР Україна стала головним експортером соняшникової олії в світі, її частка у світовому експорті соняшникової олії склала 57,7%. Обсяги експорту олії соняшникової рафінованої щорічно знаходяться у межах 200 тис. тонн, що складає 30% від обсягів її виробництва. Олія соняшникова рафінована поставляється на експорт, виходячи із зовнішньоекономічних контрактів, які відображають потреби імпортерів. На світовому ринку найбільшим попитом користується олія соняшникова нерафінована, що обмежує можливість значного зростання виробництва олії соняшникової рафінованої в Україні. Інша олійно-жирова продукція, що експортується складає незначну частку вартості експорту: шрот/макуха – 18,1%, олія соєва – 1,73% та маргаринова продукція – 1,7% та інше [1].

Не дивлячись на те, що головною статтею експорту олійно-жирової галузі є соняшникова олія, значна частина експорту складає олійна сировина. У загальній вартості експорту олійної сировини у 2013 році вартість експорту насіння соняшнику складає 2,5%, насіння сої – 37,3%, насіння ріпаку – 60,2 %.

Таблиця

Виробництво та експорт олійних культур в Україні за 2008-2013 рр.

Олійна культура	Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Соняшник	Валовий збір, тис. тонн	6526,2	6360,6	6769,4	8800,0	8387,1	10600,0
	Експорт, тис. тонн	767	728,1	444	282	127	150
	Частка експорту у валовому зборі, %	11,8	11,5	6,6	3,2	1,5	1,4
Соя	Валовий збір, тис. тонн	812,8	1042,5	1680,2	2264,4	2410,2	2762,5
	Експорт, тис. тонн	277	263,5	989,5	1337,7	1480,9	1492,5
	Частка експорту у валовому зборі, %	34,1	25,3	58,9	59,1	61,5	54,0
Ріпак	Валовий збір, тис. тонн	2872,8	1873,3	1469,7	1437,5	1304,4	2353,0
	Експорт, тис. тонн	2645,0	1854,6	1420,0	1208,0	1297,6	2346,7
	Частка експорту у валовому зборі, %	92,1	99,0	96,6	84,0	99,5	99,7

Узагальнено автором на основі [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]

Як бачимо з таблиці 2.10, протягом 2008-2013 років експорт насіння соняшнику зменшився на 80,5%, насіння ріпаку – на 11%, однак експорт насіння сої збільшився майже у 5,4 рази. Серед причин таких змін можна назвати наявність експортного мита на насіння соняшнику, що стримує обсяги його експорту; відсутність експортних мит на насіння сої та ріпаку, зростаючий попит на насіння сої на світовому ринку, зниження цін на ріпак на європейському ринку через скорочення його використання в якості біопалива та низький внутрішній попит на насіння ріпаку.

Означені процеси супроводжувались зменшенням частки експорту насіння соняшнику у валовому зборі, яка становила у 2013 році 1,4 % (у 2008 році – 11,8%) при суттєвому зростанні частки експорту у валовому зборі інших олійних культур, зокрема: частка експорту у валовому зборі насіння сої становила 54% (у 2008 році – 34,1%), частка експорту у валовому зборі насіння ріпаку – 99,7% (у 2008 році – 92,1%).

Якщо розглянути вартість експорту олійних культур та продукції олійно-жирової галузі, можна зазначити про значну і зростаючу частку експорту олійної сировини порівняно з часткою експорту олійно-жирової продукції. Так, у 2013 році експорт насіння олійних збільшився майже на 17% порівняно з 2012 роком і склав 1,998 млн дол. США при зменшенні експорту олійно-жирової продукції на 15,6%, що становило 4,293 млн дол. США проти 4,970 млн дол. США у 2012 році, що пояснюється, головним чином, скороченням експорту олії соняшникової та зниженням цін на неї на світовому ринку.

Як відомо, сировина є продукцією з низькою доданою вартістю. В умовах, коли всі країни світу прагнуть збільшити додану вартість продукції, що йде на експорт, така велика частка експорту олійної сировини є значною проблемою економічної дійсності. Експорт олійної сировини призводить до створення робочих місць в країнах-імпортерах, зменшення частини доданої вартості у сільському господарстві та переробній промисловості як важливих галузей економіки України. Крім того, переробка олійної сировини за кордоном дозволяє цим країнам використовувати продукти побічного виробництва – шрот, макуху в інших галузях та сферах виробництва, наприклад, м'ясо-молочній, продукція якої потім реалізується на вітчизняному ринку. Така ситуація не дозволяє вітчизняним підприємствам олійно-жирової галузі використати означені переваги і посісти належне місце експортерів в світовому господарстві і значно підвищує статус України як сировинного придатку розвинених країн.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Інформація для агробізнеса «Proagro» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.proagro.com.ua/news/?t=1>